

FEDERALNO MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE

I N F O R M A C I J A

o upisu učenika u osnovne i srednje škole u
Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2013/14. godini

Mostar, novembar/studeni 2013. godine

UVOD

Programom rada Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke za 2013. godinu planirana je izrada Informacije o upisu učenika u osnovne i srednje škole u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2013/14. godini radi dostavljanja iste Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje.

Cilj izrade Informacije o upisu učenika u prve razrede osnovnih i srednjih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2013/14. godini je brojčano praćenje upisa učenika po kantonima, kao i ukupnog broja učenika u Federaciji Bosne i Hercegovine, te usporedno prikazivanje prikupljenih podataka u odnosu na četiri prethodne školske godine radi praćenja trenda povećanja, odnosno smanjenja broja učenika u petogodišnjem periodu.

U Federaciji Bosne i Hercegovine obavezno devetogodišnje osnovno obrazovanje uvedeno je u školskoj 2004/05. godini, ali se uvodilo neujednačenom dinamikom po kantonima. Od školske 2009/10. godine ono se provodi u svim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine.

U Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom, Bosansko-podrinjskom i Kantonu Sarajevo već desetu godinu zaredom učenici pohađaju osnovno obrazovanje po devetogodišnjem programu, što znači da je u školskoj 2012/13. godini prva generacija učenika koja je upisana po devetogodišnjem programu završila osnovno obrazovanje. Ovo ujedno znači da se prva generacija učenika koji su se obrazovali prema devetogodišnjem programu osnovnog obrazovanja u školskoj 2013/14. godini upisala u prvi razred srednje škole.

U Posavskom kantonu i Kantonu 10 nastava za učenike I, II, III, IV, V, VI, VII i VIII razreda osnovne škole izvodi se po programu devetogodišnjeg obrazovanja.

U Hercegovačko-neretvanskom kantonu u školama koje realizuju nastavni plan i program zasnovan na Okvirnom nastavnom planu i programu za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH je po programu devetogodišnjeg obrazovanja upisana deseta generacija učenika, a u školama koje realizuju nastavni plan i program Zavoda za školstvo Mostar devetogodišnje obrazovanje se izvodi za učenike I, II, III, IV i V razreda.

Devetogodišnje osnovno obrazovanje u Srednjobosanskom kantonu realizuje se od školske 2009/10. godine, a nastava po ovom programu izvodi se za učenike I, II, III, IV i V razreda.

Nastava u Zapadnohercegovačkom kantonu se, također, već petu godinu izvodi u skladu sa programom devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja, ali će učenici prvog razreda drugu godinu zaredom nastavu pohađati prema skraćenom programu, koji počinje početkom drugog polugodišta, odnosno 13.01.2014. godine, i trajat će do kraja tekuće školske godine, tj. jedno polugodište.

Nastava u osnovnim i srednjim školama u školskoj 2013/14. godini počela je 2. septembra 2013. godine u svim kantonima u Federaciji BiH.

Za izradu Informacije korišteni su podaci Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona, Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa Posavskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta/športa Srednjobosanskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, te podaci Federalnog zavoda za statistiku¹.

Osnovne škole

Broj upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2013/14. godini po kantonima

Unsko-sanski kanton

U prvi razred osnove škole u školskoj 2013/14. godini upisano je **2.397** učenika, što je za 117 učenika ili 4,65% manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

¹ Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke o upisu učenika u osnovne i srednje škole u školskoj 2013/14. godini koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke broj 03-38-4967 od 11.09.2013. godine i broj 03-38-4967-1/13 od 14.10.2013. godine.

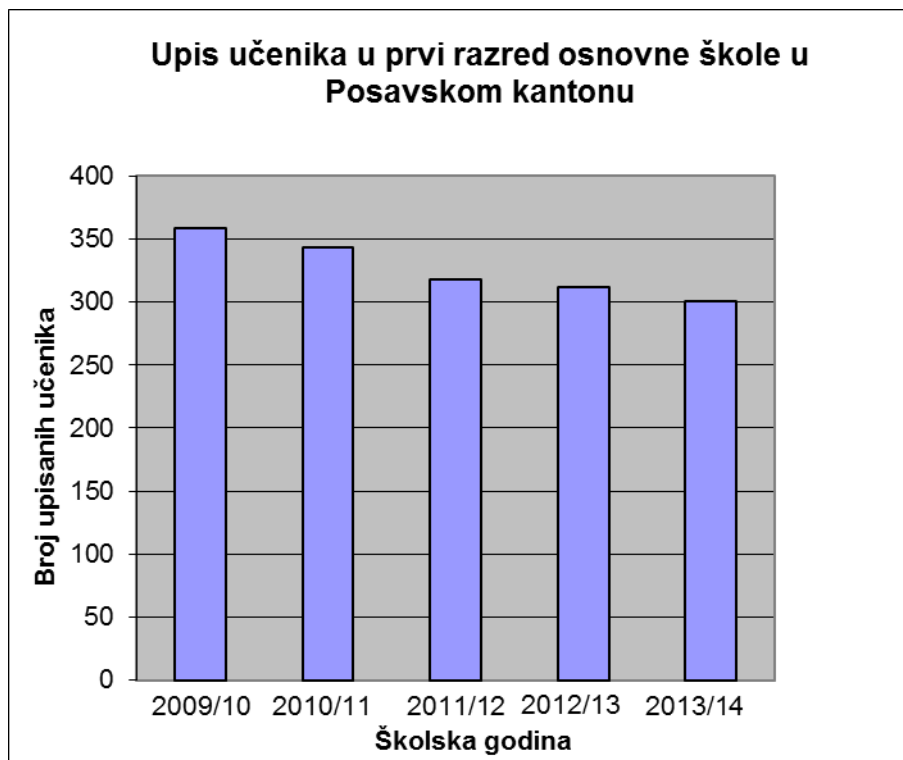
Posmatrano u petogodišnjem periodu, broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole konstantno se smanjivao. U odnosu na školsku 2009/10. godinu, koja predstavlja početak perioda posmatranja, u ovoj školskoj godini je upisano 558 učenika manje, što predstavlja smanjenje za 18,88%.

S obzirom na to da u Unsko-sanskom kantonu još uvijek nije stupio na snagu Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 8/10), koji je usklađen sa Okvirnim zakonom, u ovom kantonu se još uvijek nije počeo realizovati program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovu školu. Naime, iako je Zakon usvojen još 2010. godine, nije se počeo primjenjivati iz razloga što je uslov da ovaj zakon stupi na snagu nova preraspodjela prihoda za predškolsko i osnovno obrazovanje u korist općina Unsko-sanskog kantona, koja još nije izvršena, kao i stupanje na snagu Zakona o lokalnoj samoupravi. Podaci resornog kantonalnog ministarstva pokazuju da procenat obuhvata djece organizovanim oblicima predškolskog odgoja i obrazovanja, koji se realizuju u javnim i privatnim predškolskim ustanovama, iznosi 9,47%.

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2013/14. godini u Unsko-sanskom kantonu je **25.763**.

Posavski kanton

U prvi razred osnove škole u školskoj 2013/14. godini upisan je **301** učenik, što je za 11 učenika ili 3,53% manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Posmatrano u petogodišnjem periodu, najveći broj učenika upisan je u prvi razred osnovne škole u školskoj 2009/10. godini, a u svim narednim godinama broj upisanih učenika blago je opadao.

Poređenjem podatka o broju učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola u tekućoj u odnosu na školsku 2009/10. godinu, ustanovljeno je da je ove školske godine upisano 58 učenika manje, što predstavlja smanjenje za 16,16%.

Od 301 učenika koji su upisani u prvi razred osnovne škole u tekućoj školskoj godini, njih 41 je bilo uključeno u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu, što znači da obuhvat djece predškolskim obrazovanjem u godini pred polazak u osnovnu školu iznosi 13,62%. Ovaj procenat se odnosi na djecu uključenu u cjeloviti razvojni program predškolskog odgoja i obrazovanja, ali nije dovoljan s obzirom na zakonsku obavezu uključivanja djece u predškolsko obrazovanje u godini pred polazak u osnovnu školu u minimalnom trajanju od 150 do 180 sati (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju „Narodne novine Županije Posavske“, broj 8/08).

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2013/14. godini u Posavskom kantonu je **3.054**.

Tuzlanski kanton

U prvi razred osnovne škole u školskoj 2013/14. godini upisana su **4.233** učenika, što je 97 učenika ili 2,24% manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Kao što se iz grafikona može vidjeti, broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole se smanjivao u navedenom petogodišnjem periodu, osim u školskoj 2010/11. godini kada je zabilježen blagi porast u odnosu na prethodnu školsku godinu.

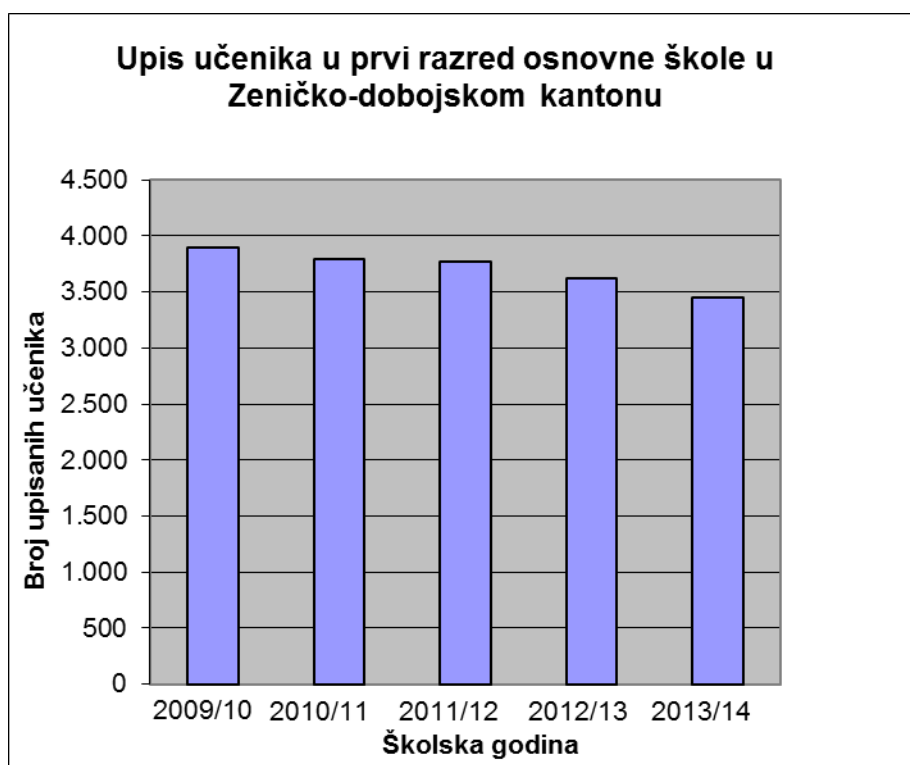
Ukoliko usporedimo podatak o broju upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u tekućoj u odnosu na školsku 2009/10. godinu, koja predstavlja početak perioda posmatranja, ove školske godine je upisano 312 učenika (6,86%) manje.

Vrijedno je spomenuti da je od 4.233 učenika upisanih u prvi razred osnovne škole, njih 2.278 bilo uključeno u predškolski odgoj i obrazovanje u godini pred polazak u školu, što predstavlja obuhvat od 54,82%. Članom 97. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj 12/09 i 8/11) predviđeno je da će se potpuni obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u godini pred polazak u osnovnu školu realizovati od pedagoške 2014/15. godine.

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2013/14. godini u Tuzlanskom kantonu je **40.594**.

Zeničko-dobojski kanton

U školskoj 2013/14. godini u prvi razred osnovne škole upisano je **3.454** učenika. U poređenju s prošlom školskom godinom, u tekućoj je upisano 168 učenika manje, što predstavlja smanjenje broja upisanih učenika za 4,64%.

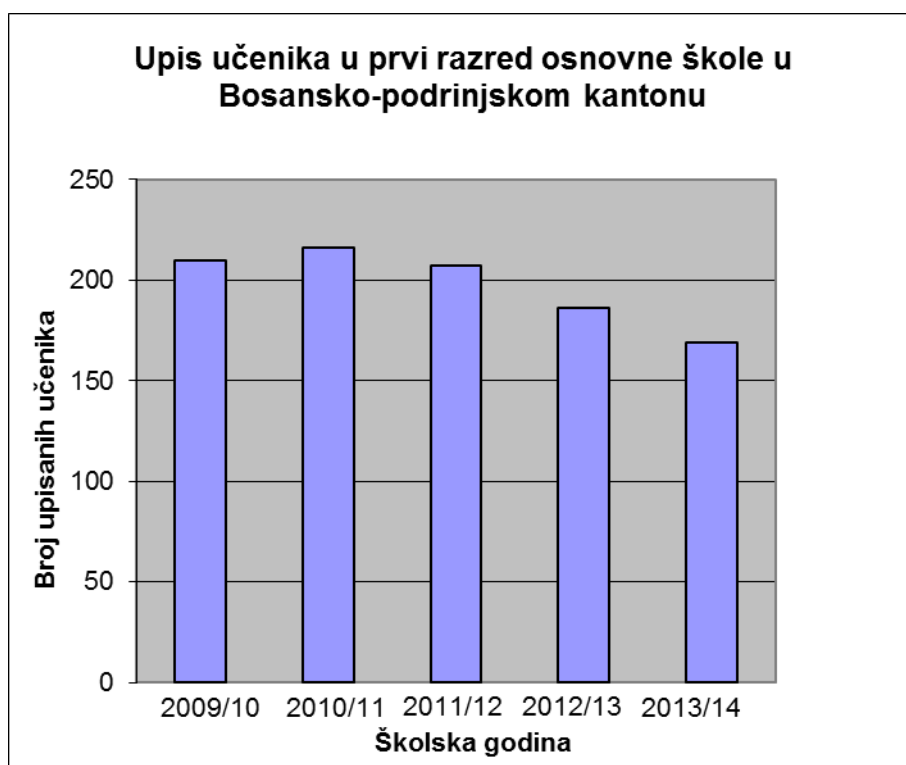
Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u petogodišnjem periodu, primjetno je smanjenje broja upisanih učenika. Tako je u odnosu na početak perioda posmatranja (školska 2009/10. godina), u tekućoj školskoj godini upisano 438 učenika (11,25%) manje.

Potrebno je istaći da su svi učenici koji su upisani u prvi razred osnovne škole u tekućoj školskoj godini bili obuhvaćeni programom obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu.

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2013/14. godini u Zeničko-dobojskom kantonu je **32.403**.

Bosansko-podrinjski kanton

U školskoj 2013/14. godini u prvi razred osnovne škole upisano je **169** učenika, što je 17 učenika manje u odnosu na prethodnu školsku godinu i predstavlja smanjenje za 9,14%.

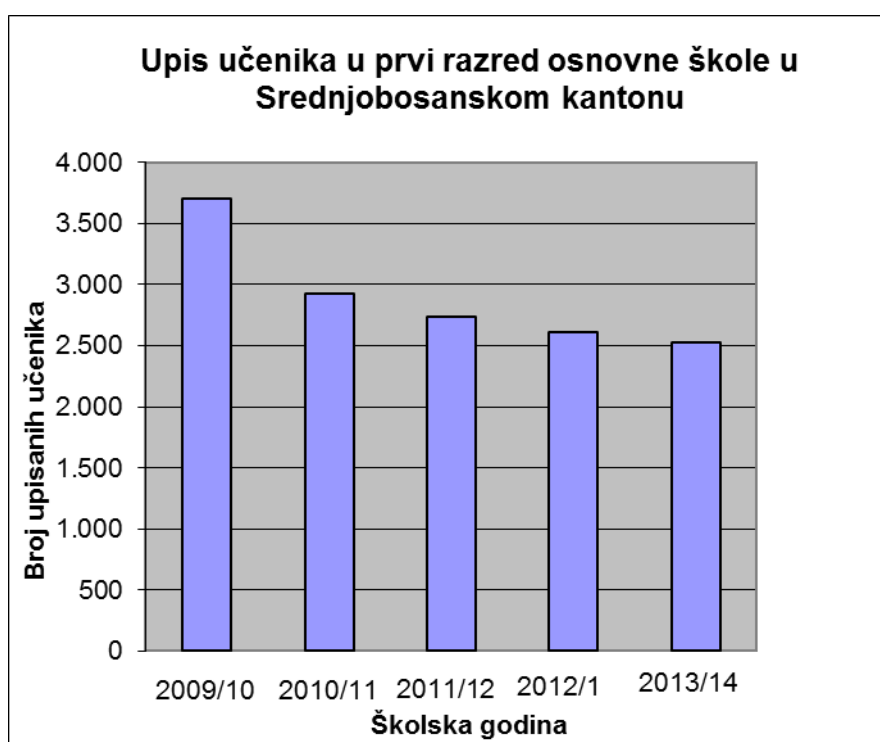
Posmatrano u petogodišnjem periodu, broj učenika koji su upisani u prvi razred osnovne škole se smanjivao, osim u školskoj 2010/11. godini kada je zabilježen blagi porast u odnosu na prethodnu školsku godinu. Broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u tekućoj školskoj godini u odnosu na početak perioda posmatranja (školska 2009/10. godina) je manji za 41 učenika ili 19,52%.

Važno je spomenuti da su svi učenici upisani u prvi razred osnovne škole bili uključeni u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu, bilo kroz cjelodnevni ili poludnevni program u predškolskim ustanovama ili u okviru programa obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu koji traje 150-170 sati.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Bosansko-podrinjskom kantonu u školskoj 2013/14. godini je **2.060**.

Srednjobosanski kanton

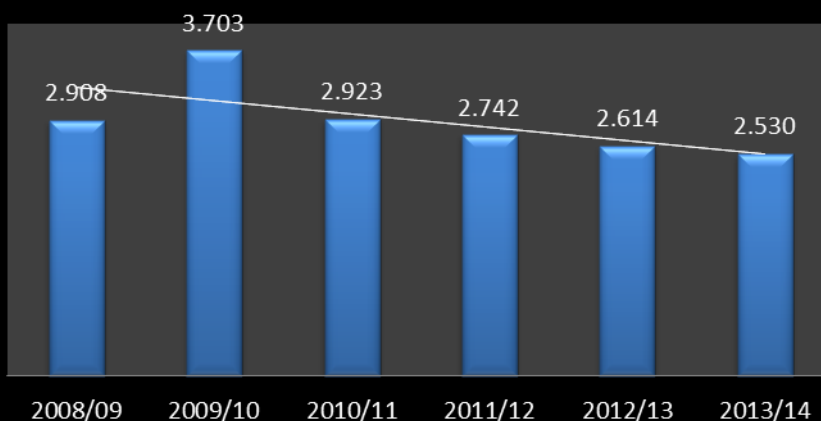
U prvi razred osnovne škole u školskoj 2013/14. godini upisano je **2.530** učenika, što je za 84 učenika ili 3,21% manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Posmatranjem grafičkog prikaza kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u petogodišnjem periodu, stiče se utisak da je u proteklih pet godina došlo do značajnog pada broja upisanih učenika. Ipak, ovdje je bitno skrenuti pažnju na to da je riječ o velikom povećanju broja upisanih učenika u školskoj 2009/10. godini, zbog čega pad broja upisanih učenika u narednim godinama djeluje veći nego što uistinu jeste. Radi bolje ilustracije kretanja broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole, ispod dajemo grafički prikaz kretanja broja učenika prvih razreda u šestogodišnjem periodu, počevši od školske 2008/09. godine.

Upis učenika u prvi razred osnovne škole u Srednjobosanskom kantonu

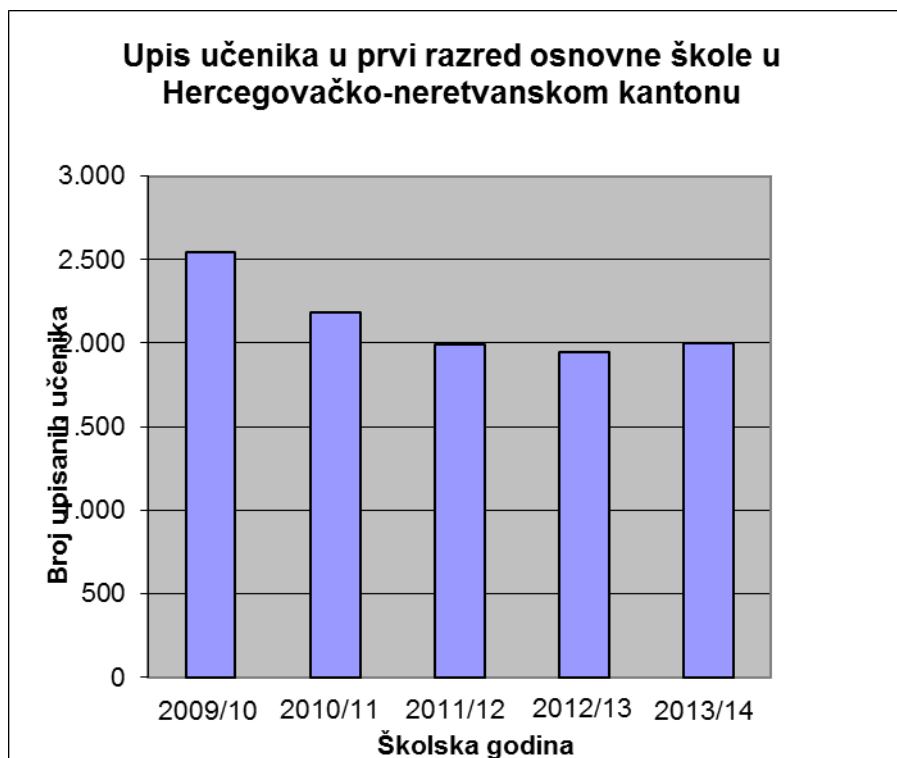

Stoga, ukoliko za početnu godinu analize kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovne škole uzmemo školsku 2009/10. godinu, izvest ćemo zaključak da je broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole smanjen za 1.173 učenika u petogodišnjem periodu ili za 31,68%. S druge strane, ukoliko za početnu godinu posmatranja uzmemo školsku 2008/09. godinu, doći ćemo do podatka o smanjenju broja upisanih učenika za 378 učenika ili 13%. Dakle, kada se analizira kretanje broja učenika, uvijek je potrebno uzeti u obzir i činjenicu da određena godina posmatranja može biti na neki način izuzetak od generalnog trenda i da može navesti na pogrešan zaključak, kao što bi bio slučaj da ovdje posmatramo samo pet posljednjih godina. S obzirom na to da je utvrđeno da je u školskoj 2009/10. godini došlo do izrazitog povećanja broja učenika, tu godinu ne možemo uzeti kao početnu za utvrđivanje smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u određenom periodu. Stoga, može se konstatovati da se u Srednjobosanskom kantonu bilježi smanjenje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole za 13% u šestogodišnjem periodu.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Srednjobosanskom kantonu u školskoj 2013/14. godini je **23.563**.

Hercegovačko-neretvanski kanton

U školskoj 2013/14. godini u prvi razred osnovne škole upisano je **2.000** učenika, što predstavlja povećanje za 51 učenika ili 2,62% u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Broj upisanih učenika se u petogodišnjem periodu smanjio za 547 učenika ili 21,48%.

Od 2.000 učenika upisanih u prvi razred osnovne škole tekuće školske godine, njih 280 je u godini pred polazak u školu bilo uključeno u cjelodnevni ili poludnevni program predškolskog odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama, što predstavlja 14%. Dodatan broj djece, njih 430, bilo je uključeno u kraće programe pripreme za školu u organizaciji predškolskih ustanova, nevladinih organizacija i dr.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u školskoj 2013/14. godini u Hercegovačko-neretvanskom kantonu je **18.369**.

Kanton Sarajevo

U školskoj 2013/14. godini u prvi razred osnovne škole upisano je **4.017** učenika, što je samo dva učenika manje u odnosu na prethodnu školsku godinu, kada je bilo upisano 4.019 učenika.

Kao što se može vidjeti iz grafikona, broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u proteklih pet godina bilježi blago povećanje. Poređenjem broja učenika upisanih u ovoj školskoj godini u odnosu na školsku 2009/10. godinu, može se zaključiti da se broj učenika prvih razreda povećao za 84 (2,14%).

Od 4.017 učenika upisanih u prvi razred osnovne škole tekuće školske godine, njih 3.928 bilo je uključeno u obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu, što predstavlja 97,8%.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Kantonu Sarajevo u školskoj 2013/14. godini je **35.963**.

**Broj učenika u osnovnim školama u Federaciji Bosne i Hercegovine
u školskoj 2013/14. godini**

Tabela 1.

R.br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika	
		Prvi razred	Ukupno
	Federacija BiH	19.101	181.769
1.	Unsko-sanski	2.397	25.763
2.	Posavski	301	3.054
3.	Tuzlanski	4.233	40.594
4.	Zeničko-dobojski	3.454	32.403
5.	Bosansko-podrinjski	169	2.060
6.	Srednjobosanski	2.530	23.563
7.	Hercegovačko-neretvanski	2.000	18.369
8.	Kanton Sarajevo	4.017	35.963

Podaci u tabeli 1. prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava²

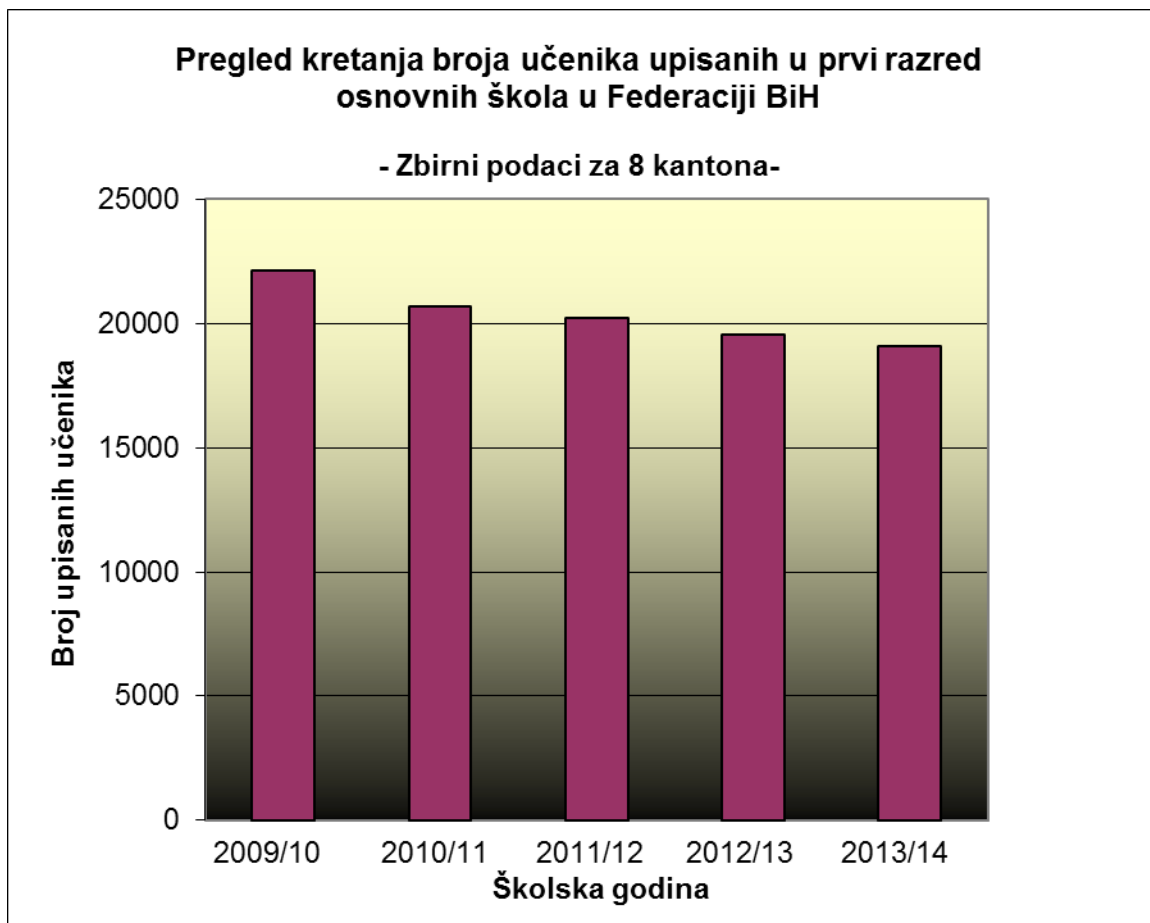
**Pregled kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola
u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2009/10. – 2013/14. godina**

Tabela 2.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika – školska godina					Povećanje/ smanjenje (7-3)	Postotak povećanja /smanjenja (8/3)
		2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	24.585	22.227	21.841	21.053	19.101		
1.	Unsko-sanski	2.955	2.787	2.709	2.514	2.397	-558	-18,88%
2.	Posavski	359	343	318	312	301	-58	-16,16%
3.	Tuzlanski	4.545	4.551	4.506	4330	4.233	-312	-6,86%
4.	Zeničko-dobojski	3.892	3792	3.774	3.622	3.454	-438	-11,25%
5.	Bosansko-podrinjski	210	216	207	186	169	-41	-19,52%
6.	Srednjobosanski	3.703	2.923	2.742	2.614	2.530	-1173	-31,68%
7.	Hercegovačko- neretvanski	2.547	2.186	1.994	1.949	2.000	-547	-21,48%
8.	Zapadnohercegovački	1.759	877	988	909	-	-	-
9.	Kanton Sarajevo	3.933	3.901	3.988	4.019	4.017	84	2,14%
10.	Kanton 10	682	651	615	598	-	-	-

Podaci u tabeli 2. za školsku 2009/10, 2010/11, 2011/12. i 2012/13. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 141/2010, 156/2011, 171/2012. i 185/13. Podaci koji se odnose na školsku 2013/14. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

² U tabeli su dati podaci za osam kantona u Federaciji BiH. Nedostaju podaci o upisu učenika u prvi razred osnovne škole i podatak o ukupnom broju učenika osnovnih škola u Zapadnohercegovačkom kantonu i Kantonu 10 iz razloga što Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

U grafikonu iznad dati su zbirni podaci za: Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski i Kanton Sarajevo.³

Analiza kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine od školske 2009/10. godine do školske 2013/14. godine ukazuje na smanjenje broja učenika koji se upisuju u prvi razred osnovne škole. Kao što se može vidjeti iz grafičkog prikaza o kretanju broja učenika upisanih u prvi razred za Federaciju Bosne i Hercegovine, koji je napravljen na osnovu zbirnih podataka za osam kantona, može se zaključiti da se broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u posljednjih pet godina kontinuirano smanjivao. Postotak smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred za osam kantona u Federaciji BiH iznosi **13,74%**.

Ukoliko analiziramo podatke iz tabele 2, evidentno je da je u posljednjih pet školskih godina došlo do smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u svim kantonima, osim u Kantonu Sarajevo, u kojem je zabilježeno blago povećanje od 2,14%. Najznačajnije smanjenje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u petogodišnjem periodu, posmatrano procentualno, bilježi se u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, gdje je u školskoj 2013/14. u odnosu na 2009/10. godinu upisano 547 (21,48%) učenika manje. S druge strane, ukoliko posmatramo podatke iz tabele 2, izrazito visok postotak smanjenja broja učenika prvih razreda evidentan je u Srednjobosanskom kantonu. Međutim, kao što je ranije pojašnjeno, visok procenat

³ U zbirne podatke nisu uvršteni podaci za Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10, budući da Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke o upisu učenika u školskoj 2013/14. godini, koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

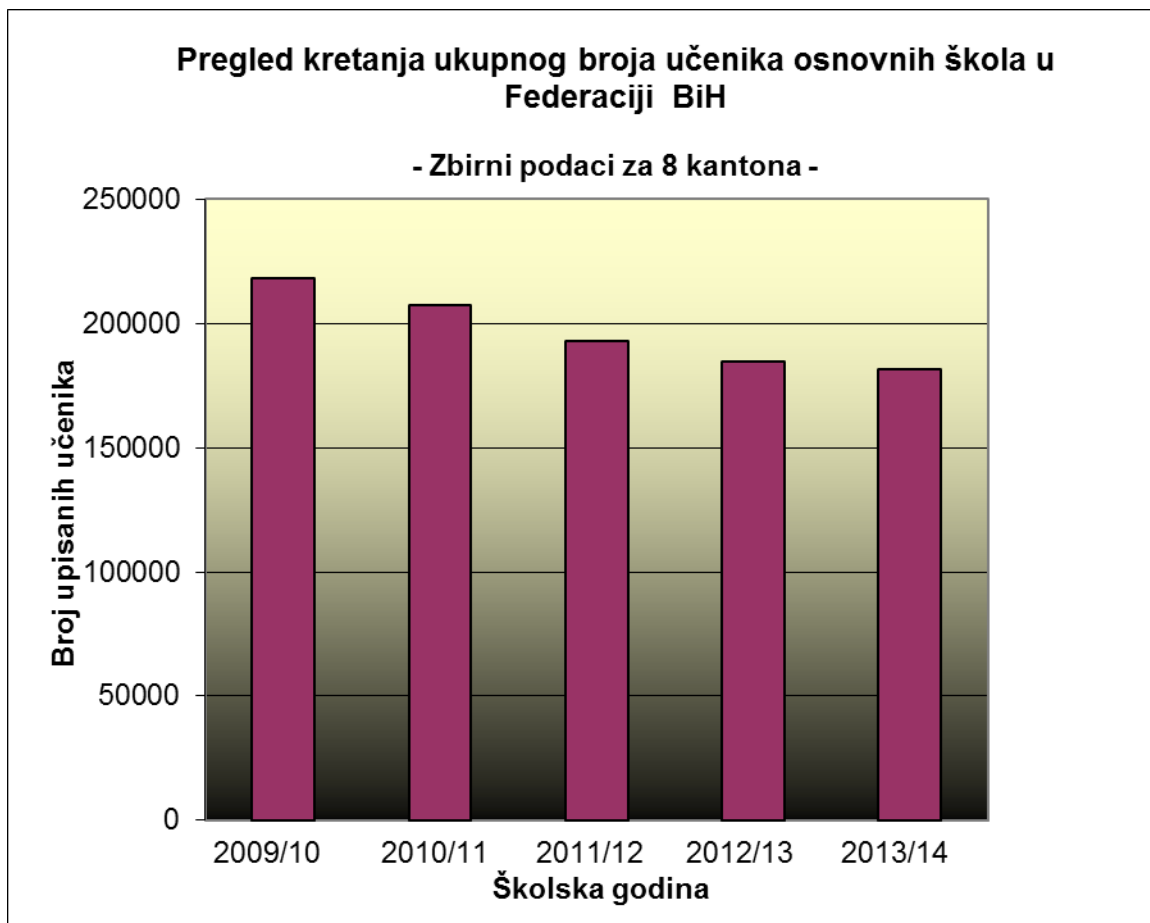
smanjenja broja upisanih učenika se pojavljuje, jer je u početnoj godini posmatranja, školskoj 2009/10., došlo do značajnog povećanja broja upisanih učenika u odnosu na prethodnu školsku godinu. Stoga je u slučaju Srednjobosanskog kantona za analizu kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovne škole relevantnije uzeti šestogodišnji period u kojem je došlo do smanjenja broja upisanih učenika za 13%, što ne odstupa od prosječnog procenta smanjenja za osam kantona u Federaciji BiH.

**Pregled kretanja ukupnog broja učenika osnovnih škola
u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2009/10 – 2013/14. godina**

Tabela 3.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika - školska godina					Povećanje/ smanjenje (7-3)	Postotak povećanja /smanjenja (8/3)
		2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	234.973	223.304	208.491	199.569	181.769		
1.	Unsko-sanski	30.278	29.528	27.234	25.634	25.763	-4.515	-14,91%
2.	Posavski	3.782	3.602	3.424	3.185	3.054	-728	-19,25%
3.	Tuzlanski	48.660	45.623	42.178	40.082	40.594	-8.066	-16,58%
4.	Zeničko-dobojski	42.031	39.216	36.290	35.348	32.403	-9.628	-22,91%
5.	Bosansko-podrinjski	2.650	2.507	2.245	2.062	2.060	-590	-22,26%
6.	Srednjobosanski	28.777	27.361	25.725	24.562	23.563	-5.214	-18,12%
7.	Hercegovačko-neretvanski	22.426	21.288	20.030	18.937	18.369	-4.057	-18,09%
8.	Zapadnohercegovački	10.261	9.785	9.589	9.079	-	-	-
9.	Kanton Sarajevo	39.724	38.117	35.793	34.957	35.963	-3.761	-9,47%
10.	Kanton 10	6.384	6.277	5.983	5.723	-	-	-

Podaci u tabeli 3. za školsku 2009/10, 2010/11, 2011/12. i 2012/13. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 141/2010, 156/2011, 171/2012. i 185/13. Podaci koji se odnose na školsku 2013/14. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

U grafikonu iznad dati su zbirni podaci za: Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski i Kanton Sarajevo.⁴

Analiza kretanja ukupnog broja učenika osnovnih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2009/10 – 2013/14. godina ukazuje na kontinuirano smanjenje broja učenika osnovnih škola, a na osnovu zbirnih podataka za osam kantona u Federaciji BiH ono iznosi **16,74%**. Ovo smanjenje je evidentno u svim kantonima, a procentualno iskazano najizraženije je u Zeničko-dobojskom i Bosansko-podrinjskom kantonu u kojima ono iznosi više od **22%**.

Potrebno je skrenuti pažnju na činjenicu da se već niz godina bilježi smanjenje broja učenika osnovnih škola u svih deset kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, a najvažniji razlozi smanjenja broja učenika osnovnih škola su identifikovani u Informaciji „Analiza uzroka nepohađanja, napuštanja i smanjenja broja učenika u osnovnim školama u Federaciji Bosne i Hercegovine“, koju je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke izradilo u septembru 2013. godine. Razlozi smanjenja broja učenika u osnovnim školama uključuju: pad nataliteta, odgođen upis učenika u prvi razred osnovne škole⁵, djeca koja uopće ne upisuju osnovnu školu, djeca pripadnici romske nacionalnosti kao posebno ranjiva kategorija, učenici koji neredovno

⁴ U zbirne podatke nisu uvršteni podaci za Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10, budući da Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke o upisu učenika u školskoj 2013/14. godini, koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

⁵ Identifikovano je da određen broj roditelja još uvijek ne upisuje djecu u školu sa navršениh šest godina, nego sa sedam. U Federaciji BiH, čak 20% djece koja su dostigla uzrast za polazak u osnovnu školu u školskoj 2011/12. godini nije na vrijeme upisalo prvi razred osnovne škole.

pohađaju nastavu i učenici koji prekidaju osnovno obrazovanje prije njegovog završetka. Kada su u pitanju djeca koja uopće ne upisuju i ne pohađaju osnovnu školu, kao posebno ranjive kategorije identifikovana su djeca pripadnika romske nacionalnosti, djeca iz porodica u stanju socijalne potrebe, i to najčešće u ruralnim sredinama, te djeca s posebnim obrazovnim potrebama. S druge strane, kao najčešći razlozi prekidanja osnovnog obrazovanja u navedenoj Informaciji identifikovani su: nepovoljne porodične prilike, nedostatak podrške roditelja, socijalni razlozi, udaljenost od škole, zasnivanje bračne ili vanbračne zajednice, loše društvo, nedovoljan uspjeh u učenju i vladanju. Djeca pripadnici romske nacionalnosti su i u pogledu neredovnog pohađanja nastave i prekida školovanja identifikovani kao posebno ranjiva kategorija.

Srednje škole

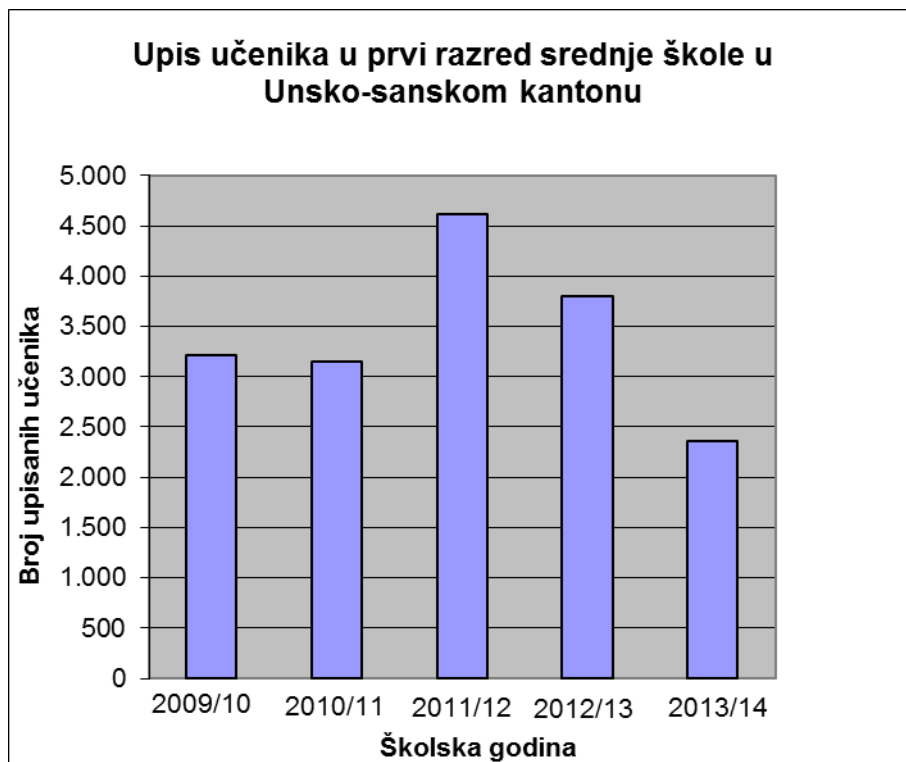
Broj upisanih učenika u prvi razred srednje škole u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2013/14. godini po kantonima

Unsko-sanski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola u školskoj 2013/14. godini u Unsko-sanskom kantonu bila su predviđena 2.372 mjesta, a ukupno je upisano **2.357** učenika, što je samo 15 učenika manje od planiranog broja i može se konstatovati da je broj upisanih učenika u skladu s brojem planiranih mjesta za upis.

U odnosu na prošlu školsku godinu kada je bilo upisano 3.794 učenika, u školskoj 2013/14. godini upisano je 1.437 (37,88%) učenika manje. Razlog ovako značajnog smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole u školskoj 2013/14. godini se može tražiti u činjenici da je ovo bila prva generacija učenika koji su pohađali osnovnu školu po devetogodišnjem programu i da se te školske godine još uvijek paralelno upisivao prvi razred osmogodišnje osnovne škole. To znači da su u istoj školskoj godini postojala paralelno dva prva razreda osnovne škole, prvi razred osmogodišnje osnovne škole i prvi razred devetogodišnje osnovne škole. Evidentno je da se određen broj roditelja opredijelio da djecu upiše u prvi razred osmogodišnje osnovne škole, a određen broj roditelja je odlučio da djecu ne upiše u prvi razred devetogodišnje osnovne škole s navršenih šest godina nego naknadno, tj. naredne školske godine s navršenih sedam godina, što je problem identifikovan u Informaciji pod nazivom „Analiza uzroka nepohađanja, napuštanja i smanjenja broja učenika u osnovnim školama u Federaciji Bosne i Hercegovine“. Naime, u pomenutoj Informaciji je naveden podatak da 20% djece u Federaciji BiH ne upisuje prvi razred devetogodišnje osnovne škole u uzrastu predviđenom za to, tj. u uzrastu od šest godina, a u skladu sa Zakonom.

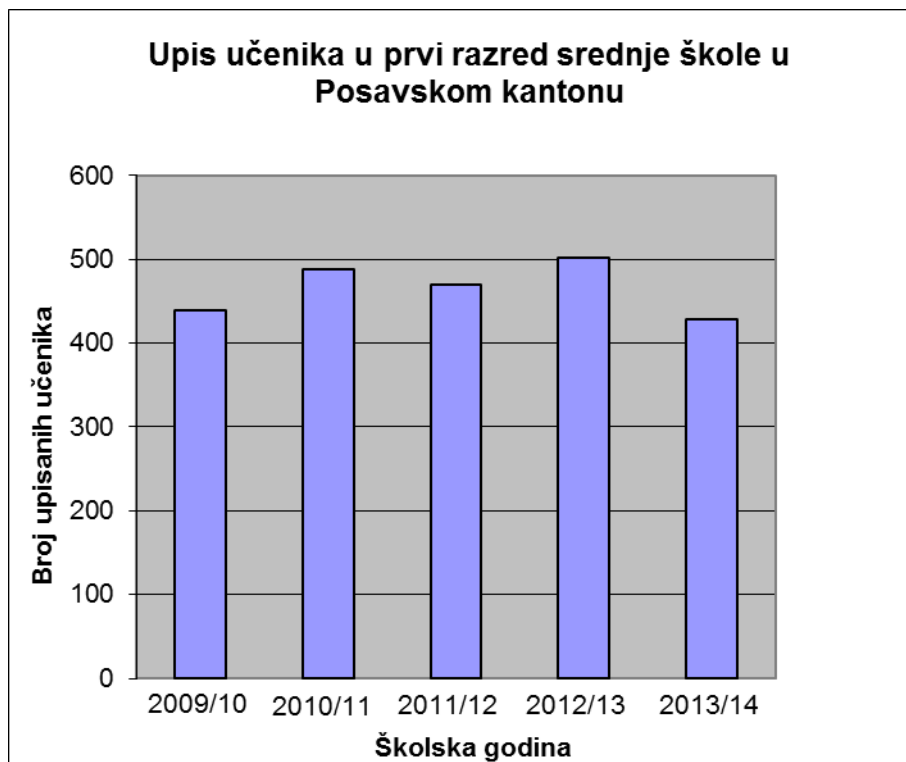
Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u petogodišnjem periodu, može se primijetiti da je najveći broj upisanih učenika bio u školskoj 2011/12. godini, kada je upisano 4.617 učenika. Poređenjem podataka o broju upisanih učenika u ovoj školskoj godini i podataka o broju upisanih učenika s početka perioda posmatranja (školska 2009/10. godina), uočljivo je da se broj učenika upisanih u prvi razred srednje škole smanjio za 859 (26,71%).

Ukupan broj učenika koji se obrazuju u srednjim školama u Unsko-sanskom kantonu u školskoj 2013/14. godini je **11.921**.

Posavski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola u školskoj 2013/14. godini bilo je predviđeno 427 mjesta, a upisano je **428** učenika, što je u skladu s planiranim brojem mjesta za upis.

Ukoliko uporedimo broj upisanih učenika u prvi razred srednje škole u tekućoj u odnosu na prethodnu školsku godinu, ove godine je upisano 74 (14,74%) učenika manje.

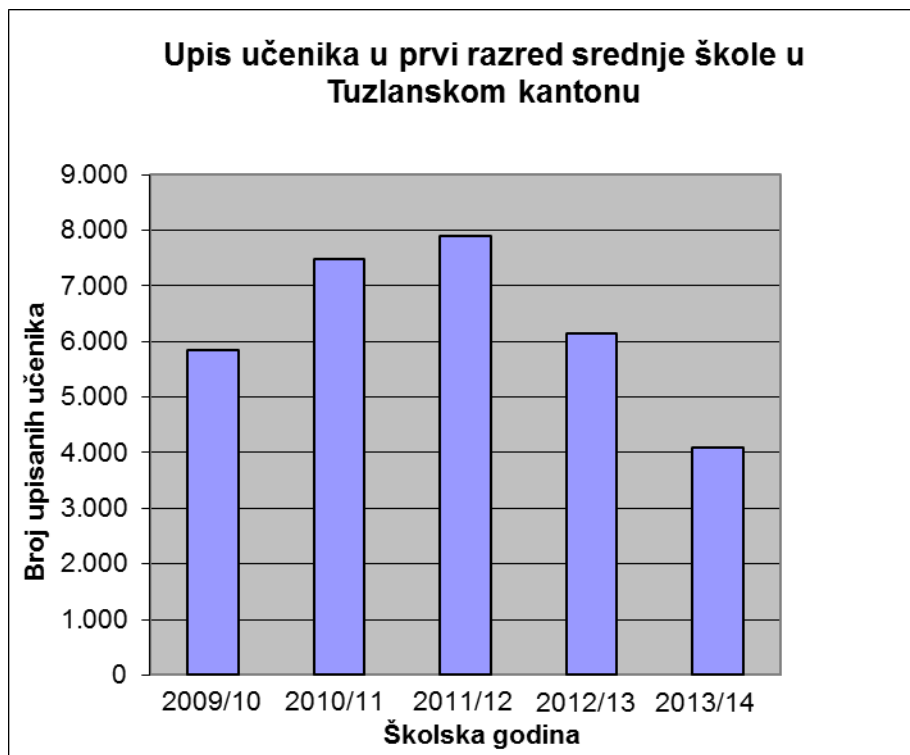
Posmatrano u petogodišnjem periodu, broj učenika upisanih u prvi razred srednje škole je fluktuirao, ali poređenjem broja upisanih učenika u ovoj školskoj godini u odnosu na početnu godinu posmatranja (školska 2009/10. godina) razlika u broju upisanih učenika je minimalna. Dakle, u tekućoj školskoj godini u odnosu na školsku 2009/10. godinu upisano je samo 11 (2,51%) učenika manje.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2013/14. godini u Posavskom kantonu je **1.658**.

Tuzlanski kanton

Planom upisa u prvi razred srednjih škola Tuzlanskog kantona za školsku 2013/14. godinu bilo je predviđeno 5.335 mjesta za upis, a upisan je **4.091** učenik, što je za 1.244 (23,32%) učenika manje od planiranog broja.

U odnosu na prethodnu školsku godinu, kada je u prvi razred bilo upisano 6.153 učenika, ove školske godine upisano je 2.062 učenika manje, što predstavlja smanjenje za 33,51%. Razlog ovako značajnog smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole u školskoj 2013/14. godini je isti kao i za Unsko-sanski kanton budući da je i Tuzlanski kanton prvu generaciju učenika koji su pohađali devetogodišnje osnovno obrazovanje upisivao prije deset godina, što znači da su sada ovi učenici u prvom razredu srednje škole i da je zbog toga značajno smanjen broj učenika prvog razreda srednje škole u tekućoj školskoj godini.

Posmatrajući period od školske 2009/10. do 2013/14. godine, najveći broj upisanih učenika zabilježen je u školskoj 2011/12. godini kada je u prvi razred srednjih škola bilo upisano 7.908 učenika. Poredeći broj upisanih učenika u ovoj školskoj godini u odnosu na početnu godinu posmatranja (školska 2009/10. godina), evidentno je smanjenje broja upisanih učenika za 1.752 ili 29,98%.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2013/14. godini u Tuzlanskom kantonu je **23.192**.

Zeničko-dobojski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola Zeničko-dobojskog kantona u školskoj 2013/14. godini bilo je predviđeno 4.346 mjesta za upis, dok su upisana **3.372** učenika. To znači da je upisano 947 učenika ili 22,41% manje od planiranog broja.

Poredeći broj upisanih učenika u prvi razred srednjih škola u ovoj školskoj godini s onim iz prethodne, evidentno je smanjenje broja upisanih učenika za 984 (22,59%). Uzroke značajnog smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole u tekućoj školskoj godini možemo tražiti u istim razlozima kao i kod Unsko-sanskog i Tuzlanskog kantona, budući da se i u Zeničko-dobojskom kantonu radi o prvoj generaciji učenika koji su školu upisali prema devetogodišnjem programu osnovnog obrazovanja. Potrebno je posebno skrenuti pažnju na činjenicu da u ovom kantonu, kao i u nekim drugim kantonima Federacije BiH, već niz godina imamo značajan pad nataliteta koji se ranijih godina odražavao na smanjenje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole, a sada su te generacije dostigle srednjoškolski uzrast, što se odrazilo na smanjenje broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole.

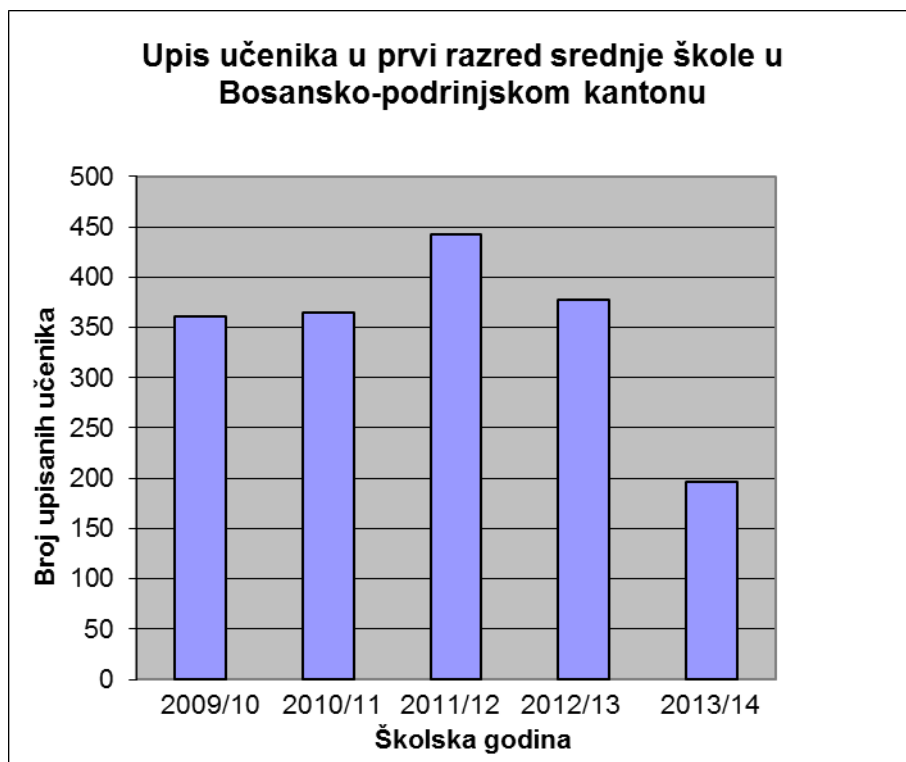

Posmatranjem kretanja broja upisanih učenika u petogodišnjem periodu može se uočiti da je najveći broj upisanih učenika u prvi razred srednjih škola zabilježen u školskoj 2010/11. i 2011/12. godini. S druge strane, ukoliko posmatramo broj učenika upisanih u prvi razred u ovoj školskoj godini u poređenju s školskom 2009/10. godinom, evidentno je smanjenje broja upisanih učenika za 1.223 (26,62%).

Ukupan broj učenika koji se obrazuju u srednjim školama u školskoj 2013/14. godini u Zeničko-dobojskom kantonu je **16.262**.

Bosansko-podrinjski kanton

U prvi razred srednje škole u školskoj 2013/14. godini upisano je **197** učenika. U odnosu na školsku 2012/13. godinu, kada su bila upisana 378 učenika, upisan je 181 (47,88%) učenik manje. I u ovom kantonu je evidentno izrazito smanjenje broja učenika upisanih u prvi razred srednje škole. Razlozi ovog smanjenja su isti kao i kod Unsko-sanskog, Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona, a odnose se na činjenicu da se radilo o prvoj generaciji učenika koja je prvi razred upisala prema devetogodišnjem programu osnovnog obrazovanja. Stoga, i u ovom kantonu su u školskoj 2004/05. godini paralelno bila upisana dva prva razreda – osmogodišnje i devetogodišnje škole. Uz navedeno, iz resornog kantonalnog ministarstva smo dobili pojašnjenje da se te školske godine više roditelja opredijelilo da djecu upiše prema osmogodišnjem programu. Razloge za ovo možemo tražiti u činjenici da je prethodni program imao kraće trajanje, ali treba imati u vidu i to da je ovo bio sami početak prelaska na devetogodišnje osnovno obrazovanje, zbog čega roditelji još uvijek nisu bili dovoljno informisani o istom, pa je vjerovatno nedostajalo i povjerenja u tek uvedeni devetogodišnji program osnovnog obrazovanja.

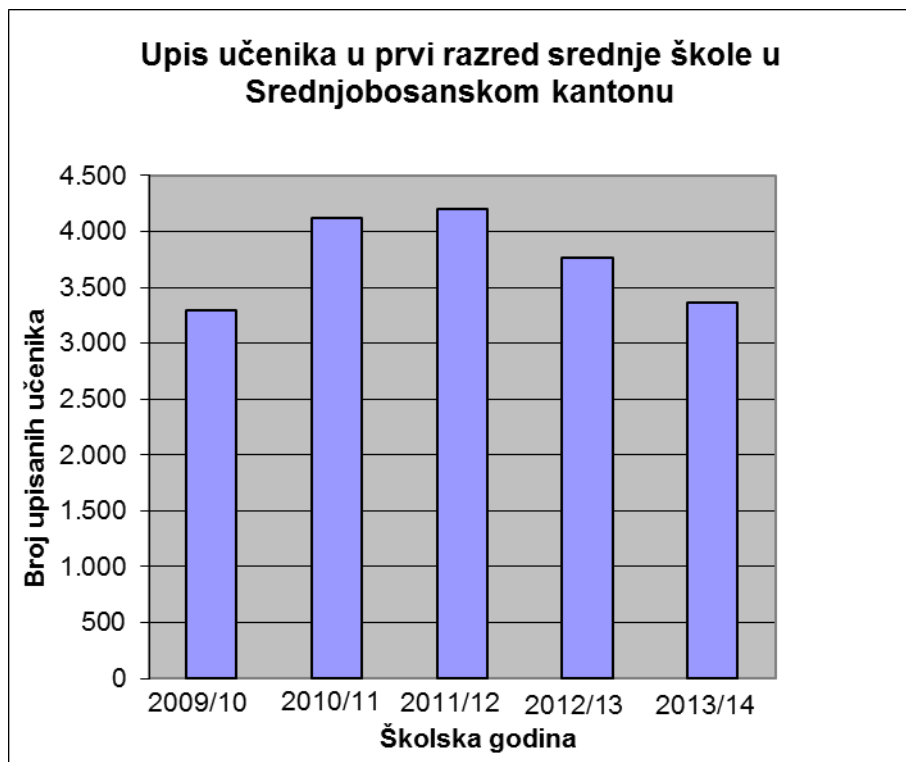
Posmatrano u petogodišnjem periodu, najveći broj učenika je upisan u prvi razred srednje škole u školskoj 2011/12. godini. Poređenjem podataka o upisu iz ove školske godine sa podacima s početka posmatranog perioda (školska 2009/10. godina), broj učenika koji su ove školske godine upisani u prvi razred srednje škole manji je za 164 ili 45,43%.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2013/14. godini u Bosansko-podrinjskom kantonu je **1.242**.

Srednjobosanski kanton

U školskoj 2013/14. godini u prvi razred srednjih škola upisano je **3.364** učenika, a Planom upisa bila su predviđena 3.972 mjesta za upis, što znači da je upisano 608 učenika ili 15,31% manje nego što je bilo planirano.

U poređenju s prethodnom školskom godinom, upisana su 403 (10,7%) učenika manje.

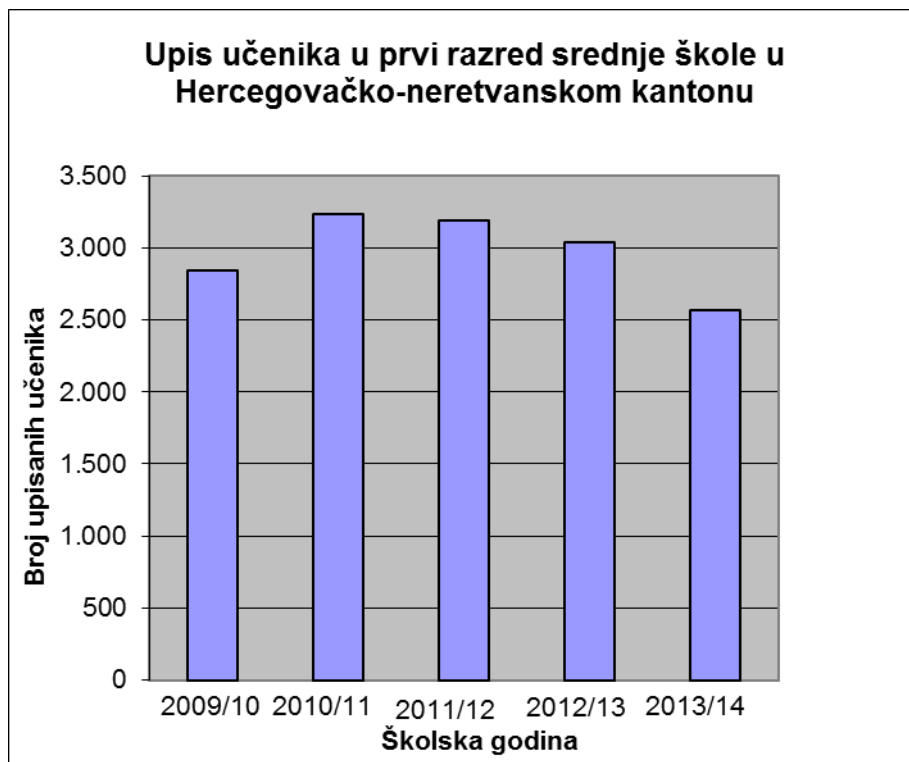
Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u petogodišnjem periodu, može se primijetiti da je najveći broj učenika upisan u školskoj 2011/12. godini, kada je upisano 4.203 učenika.

S druge strane, ukoliko uporedimo broj učenika upisanih u prvi razred u ovoj školskoj godini u odnosu na školsku 2009/10. godinu, može se konstatovati da je broj upisanih učenika u petogodišnjem periodu povećan za 73 učenika (2,22%).

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2013/14. godini u Srednjobosanskom kantonu je **14.428**.

Hercegovačko-neretvanski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola za školsku 2013/14. godinu predviđeno je 3.864 mjesta za učenike prvih razreda srednjih škola, dok je upisano **2.568** učenika. To znači da je upisano 1.296 učenika ili 33,54% manje od planiranog broja mjesta. U odnosu na prethodnu školsku godinu, upisano je 473 (15,55%) učenika manje.

Kretanje broja učenika upisanih u prvi razred srednje škole u petogodišnjem periodu ukazuje da je najveći upis zabilježen u školskoj 2010/11. godini, kada je upisano 3.232 učenika. Poredeći podatak s početka posmatranog perioda (školska 2009/10. godina) i podatak o upisu iz tekuće školske godine, možemo konstatovati da je broj upisanih učenika smanjen za 271 ili 9,55%.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2013/14. godini u Hercegovačko-neretvanskom kantonu je **11.093**.

Kanton Sarajevo

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola za školsku 2013/14. godinu bilo je predviđeno 2.700 mjesta za upis. S obzirom na to da je u ovom kantonu od 2010. godine srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine obavezno, planovi upisa se izrađuju na osnovu podataka o broju učenika koji završavaju osnovne škole, kako javne, tako i privatne, a dodaje se i procjena o broju učenika iz drugih kantona koji će upisati srednje škole u Kantonu Sarajevo.

U prvi razred srednjih škola u ovoj školskoj godini upisano je ukupno **3.095** učenika, što je više od planiranog broja učenika za 395 ili 12,76%. Ipak, uspoređivanjem podataka o broju učenika upisanih u prvi razred srednje škole u tekućoj školskoj godini s podatkom iz prošle, moguće je ustanoviti da je ove školske godine upisano čak 2.217 (41,74%) učenika manje. Razlozi za ovako značajno smanjenje broja učenika upisanih u prvi razred srednje škole su isti kao i za Unsko-sanski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski i Bosansko-podrinjski kanton budući da su Sarajevski i već pomenuti kantoni bili prvi koji su prešli na devetogodišnji program osnovnog obrazovanja školske 2004/05. godine.

Posmatranjem kretanja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole može se uočiti da je u školskoj 2011/12. godini bilo upisano najviše učenika - 6.568. Poredeći podatak o ovogodišnjem upisu sa podatkom od početka posmatranog perioda (školska 2009/10. godina), uočiti ćemo da se broj upisanih učenika u prvi razred srednje škole smanjio za 2.209 ili 41,65 %.

Ukupan broj učenika koji se obrazuju u srednjim školama u Kantonu Sarajevo u školskoj 2013/14. godini je **18.761**.

**Broj učenika u srednjim školama
u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2013/14. godini**

Tabela 4.

R. br.	Federacija BiH/ Kanton	Broj učenika	
		Prvi razred	Ukupno
	Federacija BiH	19.472	98.557
1.	Unsko-sanski	2.357	11.921
2.	Posavski	428	1.658
3.	Tuzlanski	4.091	23.192
4.	Zeničko-dobojski	3.372	16.262
5.	Bosansko-podrinjski	197	1.242
6.	Srednjobosanski	3.364	14.428
7.	Hercegovačko-neretvanski	2.568	11.093
8.	Kanton Sarajevo	3.095	18.761

Podaci u tabeli 4. prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava⁶

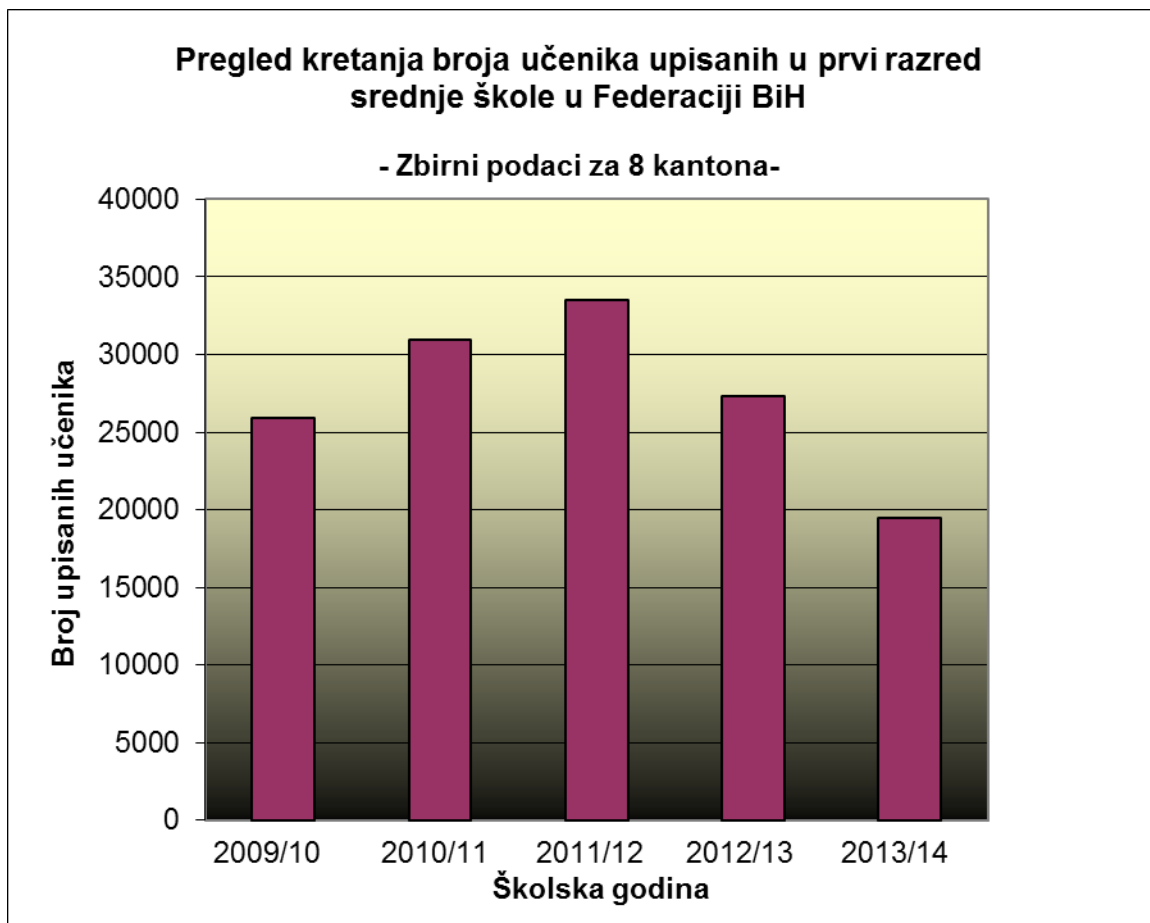
**Pregled kretanja broja upisanih učenika u prvi razred srednjih škola u
Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2009/10 – 2013/14. godina**

Tabela 5.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika - školska godina					Povećanje/ smanjenje (7-3)	Postotak povećanja /smanjenja (8/3)
		2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	27.816	32.878	35.524	29.382	19.472		
1.	Unsko-sanski	3.216	3.147	4.617	3.794	2.357	-859	-26,71%
2.	Posavski	439	488	470	502	428	-11	-2,51%
3.	Tuzlanski	5.843	7.479	7.908	6.153	4.091	-1.752	-29,98%
4.	Zeničko-dobojski	4.595	6.186	6.119	4.356	3.372	-1.223	-26,62%
5.	Bosansko-podrinjski	361	365	443	378	197	-164	-45,43%
6.	Srednjobosanski	3.291	4.125	4.203	3.767	3.364	73	2,22%
7.	Hercegovačko- neretvanski	2.839	3.232	3.190	3.041	2.568	-271	-9,55%
8.	Zapadnohercegovački	1.140	1.158	1.147	1.253	-	-	-
9.	Kanton Sarajevo	5.304	5.965	6.568	5.312	3.095	-2209	-41,65%
10	Kanton 10	788	733	859	826	-	-	-

Podaci u tabeli 5. za školsku 2009/10, 2010/11, 2011/12. i 2012/13. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 142/2010, 157/2011, 174/2012 i 189/13. Podaci koji se odnose na školsku 2013/14. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

⁶ U tabeli su dati podaci za osam kantona u Federaciji BiH. Nedostaju podaci o upisu učenika u prvi razred srednje škole i podatak o ukupnom broju učenika srednjih škola u Zapadnohercegovačkom kantonu i Kantonu 10 iz razloga što Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

U grafikonu su dati zbirni podaci za: Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski i Kanton Sarajevo.⁷

Analizom kretanja broja učenika prvog razreda srednjih škola u Federaciji BiH u periodu školska 2009/10 – 2013/14. godina, evidentno je da je u tekućoj školskoj godini došlo do značajnog smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole, a u odnosu na školsku 2009/10. godinu broj upisanih učenika se, prema zbirnim podacima za osam kantona, smanjio za 24,78%. Razlozi ovog smanjenja su već opisani u razmatranju kretanja broja učenika upisanih u prvi razred srednje škole za sljedeće kantone: Unsko-sanski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski i Sarajevski. Rezimirajući navedene razloge, može se konstatovati da je do značajnog smanjenja broja učenika prvih razreda srednje škole došlo zbog toga što je u navedenih pet kantona, među kojima su i najveći kantoni u Federaciji BiH, prvi razred srednje škole upisala prva generacija učenika koja se obrazovala prema devetogodišnjem programu osnovnog obrazovanja i koja je bila malobrojnija od generacija koje su se obrazovale prije njih. Pored navedenog, jedan od faktora koji je također utjecao na smanjenje broja učenika u prvom razredu srednje škole u Federaciji BiH je pad nataliteta koji je prisutan već niz godina, a koji se do sada manifestovao u vidu smanjenog upisa učenika u osnovne škole, a sada se počeo odražavati i na nivo srednjeg obrazovanja.

⁷ U zbirne podatke nisu uvršteni podaci za Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10, budući da Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke o upisu učenika u školskoj 2013/14. godini, koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

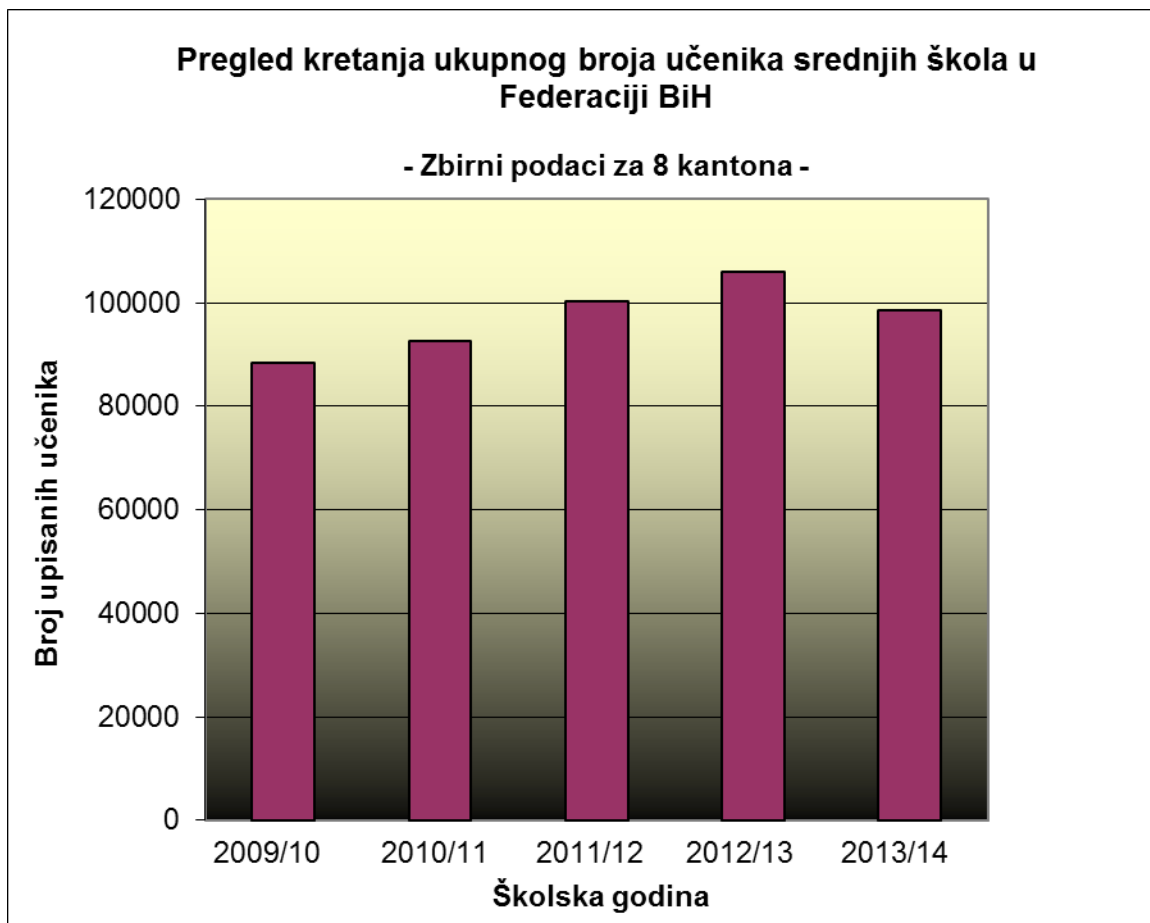
Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole u petogodišnjem periodu po kantonima, moguće je zaključiti da je u svim kantonima došlo do smanjenja broja upisanih učenika, osim u Srednjobosanskom kantonu gdje je zabilježeno blago povećanje od 2,22%. S druge strane, najveće smanjenje broja učenika upisanih u prvi razred srednje škole u petogodišnjem periodu, posmatrano u procentima, zabilježeno je u Bosansko-podrinjskom i Kantonu Sarajevo, gdje procenti smanjenja iznose preko 40%.

Pregled kretanja broja učenika u srednjim školama u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2009/10 – 2013/14. godina

Tabela 6.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika - školska godina					Povećanje/ smanjenje (7-3)	Postotak povećanja/ smanjenja (8/3)
		2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	95.134	99.228	107.249	113.214	98.557		
1.	Unsko-sanski	10.547	10.302	11.913	12.734	11.921	1.374	13,03%
2.	Posavski	1.467	1.516	1.591	1.673	1.658	191	13,02%
3.	Tuzlanski	21.374	22.329	24.166	24.680	23.192	1.818	8,51%
4.	Zeničko-dobojski	15.966	17.124	17.491	19.271	16.262	296	1,85%
5.	Bosansko-podrinjski	1.088	1.136	1.247	1.389	1.242	154	14,15%
6.	Srednjobosanski	10.688	11.531	12.712	13.583	14.428	3.740	35,00%
7.	Hercegovačko-neretvanski	9.433	9.924	10.847	11.385	11.093	1.660	17,60%
8.	Zapadnohercegovački	4.002	4.115	4.250	4.406	-	-	-
9.	Kanton Sarajevo	17.915	18.625	20.301	21.229	18.761	846	4,72%
10.	Kanton 10	2.654	2.626	2.731	2.864	-	-	-

Podaci u tabeli 6. za školsku 2009/10, 2010/11, 2011/12. i 2012/13. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 142/2010, 157/2011, 174/2012 i 189/13. Podaci koji se odnose na školsku 2013/14. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

U grafikonu iznad dati su zbirni podaci za: Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski i Kanton Sarajevo.⁸

Posmatranjem kretanja ukupnog broja učenika u srednjim školama u osam kantona u Federaciji BiH u periodu školska 2009/10 – 2013/14. godina, može se zaključiti da je u odnosu na prethodnu godinu broj učenika srednjih škola smanjen, ali da je u petogodišnjem periodu došlo do povećanja ukupnog broja učenika srednjih škola. Procenat povećanja za zbirne podatke za osam kantona u Federaciji BiH iznosi 11,39%.

Posmatrano po kantonima, može se konstatovati da je u svim kantonima zabilježeno povećanje ukupnog broja učenika srednjih škola u petogodišnjem periodu, a najveće povećanje je zabilježeno u Srednjobosanskom kantonu, gdje je u tekućoj školskoj godini u odnosu na školsku 2009/10. zabilježeno povećanje broja učenika za 35%.

⁸ U zbirne podatke nisu uvršteni podaci za Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10, budući da Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 nisu dostavili podatke o upisu učenika u školskoj 2013/14. godini, koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

Rezime

- Proces uvođenja devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja u Federaciji Bosne i Hercegovine je počeo školske 2004/05. godine, kada je ono uvedeno u: Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom, Bosansko-podrinjskom i Kantonu Sarajevo. Devetogodišnje osnovno obrazovanje se u svim kantonima Federacije BiH implementira od školske 2009/10. godine. Međutim, proces prelaska na devetogodišnje osnovno obrazovanje još uvijek nije dosljedno proveden u svim kantonima, što je moguće zaključiti iz primjera Zapadnohercegovačkog kantona, u kojem se već drugu školsku godinu zaredom provodi skraćeni program za učenike prvog razreda devetogodišnje osnovne škole koji traje samo jedno polugodište.
- U Federaciji Bosne i Hercegovine i ove školske godine nastavljen je trend smanjenja broja učenika koji su upisani u prvi razred osnovnih škola. Postotak smanjenja broja učenika prvih razreda osnovne škole u periodu školska 2009/10 - 2013/14. godina iznosi 13,74%.
- Ukupan broj učenika osnovnih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine se, također, kontinuirano smanjivao u periodu školska 2009/10 – 2013/14. godina, a procenat smanjenja za petogodišnji period iznosi 16,74%.
- Kada je riječ o srednjem obrazovanju, ove školske godine je prvi put zabilježeno smanjenje broja učenika upisanih u prvi razred srednjih škola u petogodišnjem periodu. Naime, u odnosu na školsku 2009/10. godinu, u tekućoj školskoj godini broj upisanih učenika je smanjen za 24,78%. Prvi najznačajniji razlog smanjenja broja učenika prvog razreda srednjih škola je taj što je u pet kantona Federacije BiH ove školske godine u prvi razred upisana prva generacija učenika koji su se obrazovali po devetogodišnjem programu osnovnog obrazovanja i koja je bila malobrojnija od generacija prije toga zbog paralelnih prvih razreda osnovne škole (prvi devetogodišnje i prvi osmogodišnje), kao i radi odgođenog polaska u prvi razred određenog broja učenika što je bio rezultat odluke njihovih roditelja. Drugi najznačajniji razlog smanjenja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole je pad nataliteta u Federaciji Bosne i Hercegovine koji se do sada manifestovao kroz smanjenje broja učenika u osnovnim školama, a u tekućoj školskoj godini se počeo negativno odražavati i na upis u prvi razred srednjih škola.
- Analizom kretanja ukupnog broja učenika srednjih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine utvrđeno je da je u periodu školska 2009/10 – 2013/14. došlo do povećanja ukupnog broja učenika srednjih škola i da to povećanje iznosi 11,39%.

Preporuke

Preporuka 1. Potrebno je u svim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine osigurati dosljednu primjenu člana 16. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini koji propisuje da osnovno obrazovanje traje devet godina, a ova se obaveza ni u jednom kantonu ne bi trebala smanjivati, jer se na taj način učenici određenog kantona stavljaju u nepovoljniji položaj u ostvarivanju prava na osnovno obrazovanje u odnosu na učenike iz ostalih kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i drugih dijelova Bosne i Hercegovine.

Preporuka 2. Potrebno je svoj djeci predškolskog uzrasta osigurati mogućnosti da budu uključena u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu u skladu s članom 16. Okvirnog zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini i zakonima kantona koji su u skladu s navedenim Okvirnim zakonom. Osiguranje predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u osnovnu školu je značajno radi smanjenja inicijalnih razlika među učenicima u predznanju i pripremljenosti za osnovnu školu, čime se doprinosi stvaranju jednakih mogućnosti za postizanje uspjeha u osnovnom obrazovanju za svu djecu.

Preporuka 3. Potrebno je uspostaviti efikasan sistem evidentiranja djece koja ne upisuju osnovnu školu i koja napuštaju osnovno i srednje obrazovanje prije njegovog završetka radi unapređenja aktivnosti i mjera usmjerenih na postizanje potpunog obuhvata djece osnovnim obrazovanjem i sprečavanja napuštanja obrazovanja prije sticanja prve kvalifikacije.

Preporuka 4. Potrebno je osigurati pravo pristupa i upisa u osnovnu školu djeci koja nisu evidentirana u matične knjige rođenih i olakšati procedure upisa za djecu pripadnika romske nacionalnosti, djecu stranih državljana i drugu djecu koja mogu imati birokratske prepreke prilikom upisa u osnovnu školu.

Preporuka 5. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, u saradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja, treba nastaviti provoditi projekat nabavke besplatnih udžbenika za djecu iz socijalno ugroženih porodica i transformisati ga u redovan program za koji će se svake godine izdvajati sredstva iz federalnog i kantonalnih budžeta.

Preporuka 6. Općine i kantoni svake godine u svojim budžetima trebaju alocirati dovoljno sredstava za osiguranje besplatnog prijevoza učenicima osnovnih škola, u skladu s kantonalnim propisima koji regulišu ovo pitanje.

Preporuka 7. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, u saradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja, treba razmotriti mogućnost uvođenja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja u dvogodišnjem trajanju koje bi vodilo do sticanja određenje kvalifikacije, kako bi se postigao potpun obuhvat djece utvrđenim nivoom srednjoškolskog obrazovanja i povećao obrazovni nivo stanovništva.